

Περίληψη της διακρατικής έρευνας

Επικεφαλής Οργάνωση: Systeme in Bewegung e.V., Γερμανία

Συγγραφείς: Martina Haas, Petra Hauser, Maria Jose Martinez, Penka Spasova, Kalliopi Angeli, Imke Hoheisel

Συμμετέχουσες Οργανώσεις:

Systeme in Bewegung e.V., Γερμανία (Συστήματα εν κινήσει)

Akademie für politische Bildung und demokratiefördernde Maßnahmen, Αυστρία
(Ακαδημία για την πολιτική παιδεία και τα μέτρα για την προώθηση της Δημοκρατίας)

AIFED, Spanien

Uchebna Rabotilnitsa Evropa Sdruzhenie, Βουλγαρία

EDUCOMMART, Ελλάδα

Stiftung Medien-und Onlinesucht, Γερμανία (Ίδρυμα για την εξάρτηση από τα Μέσα και το Ίντερνετ)

Περιεχόμενο

1. Το πρότζεκτ Europarents «Ευρω-γονείς»
2. Τα αποτελέσματα της διακρατικής έρευνας
 - 2.1 Η εναρμόνιση εργασίας και οικογένειας
 - 2.2 Η «ψηφιακή» ανατροφή στην οικογένεια
 - 2.3 Η ισότητα του άνδρα και της γυναίκας στην οικογένεια
 - 2.4 Η σχέση με τα χρήματα
 - 2.5 Η επικοινωνία και η κουλτούρα της σύγκρουσης
 - 2.6 Η ανατροφή
3. Συμπεράσματα

1. Το πρότζεκτ Europarents «Ευρω-γονείς»

Η οικογένεια είναι το μικρότερο σύστημα στην ευρωπαϊκή κοινωνία, η αφετηρία για τη δημοκρατική παιδεία και τις κοινωνικές αλλαγές, ως εκ τούτου αξίζει μεγαλύτερης υποστήριξης. Από τη συμβουλευτική και την επιμόρφωση που παρέχουμε, γνωρίζουμε ότι οι οικογένειες αναζητούν συνεχώς βοήθεια για παρόμοια ζητήματα, ότι σχεδόν όλοι «κολλούν» στα ίδια σημεία. Αναρωτηθήκαμε, αν αυτό είναι έτσι παντού στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, αν για παράδειγμα οι Έλληνες και οι Αυστριακοί γονείς έχουν τα ίδια προβλήματα. Και πώς μοιάζουν οι λύσεις των εταίρων μας σε αυτά τα προβλήματα.

Έτσι, λοιπόν, βαλθήκαμε να αναζητήσουμε τα κοινά σημεία και τις διαφορές σε θέματα οικογένειας ανά την Ευρώπη, στο πλαίσιο μιας στρατηγικής συνεργασίας, στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+. Σε μια κοινοπραξία αποτελούμενη από τη Γερμανία, την Αυστρία, την Ισπανία, την Ελλάδα και τη Βουλγαρία κάναμε έρευνα μέσω διαδικτύου αλλά και διά των προσωπικών μας συναναστροφών, η οποία συνοψίζεται στα παρακάτω αποτελέσματα.

2. Τα αποτελέσματα της διακρατικής έρευνας

2.1 Η Εναρμόνιση εργασίας και οικογένειας

Σύμφωνα με μια σφυγμομέτρηση της γερμανικής εταιρείας δημοσκοπήσεων, Statista, (του 2016 με 1084 συμμετέχοντες), το 70% των ζευγαριών τσακώνονται σχετικά με θέματα που εμπίπτουν στον συνδυασμό οικογένειας και εργασίας. (για παράδειγμα, «σημασία της εργασίας/ της προσωπικής ζωής» 14%, «ζητήματα οικονομικά» 26%, «δουλειές του σπιτιού» 24%, «το ερώτημα, ποιος μένει στάσιμος στη δουλειά» 4%). Βασικά, στις περισσότερες οικογένειες στη Γερμανία οι γυναίκες μετά τη γέννηση του πρώτου παιδιού περιορίζουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα, ενώ οι νεαροί μπαμπάδες συχνά εργάζονται ακόμα και περισσότερο από πριν. Μολονότι στο πνεύμα της ισότητας των δύο φύλων θα ήταν αναμενόμενο να συμμετέχουν πιο ενεργά στην ανατροφή του παιδιού, η εργασιακή καθημερινότητα δεν τους προσφέρει τις περισσότερες φορές την απαιτούμενη ευελιξία.

Ο εταίρος από την Ισπανία αναφέρει ότι πολλά σχολεία γιορτάζουν στις 15 Μαΐου αντί για τη γιορτή της μητέρας και του πατέρα την παγκόσμια μέρα οικογένειας, με το σκεπτικό ότι η τυπολογία της οικογένειας στην Ισπανία έχει αλλάξει και αυτές οι εορτές αντιπροσωπεύουν ένα πεπαλαιωμένο σχήμα. Στο 46% των οικογενειών στην Ισπανία εργάζονται με πλήρες ωράριο τόσο ο πατέρας όσο και η μητέρα. Ωστόσο, εξακολουθούν να είναι οι γυναίκες εκείνες που αναλαμβάνουν περισσότερες

ευθύνες του σπιτιού. Το 56% των εργαζόμενων γονέων έχουν συχνά την αίσθηση ότι με αυτόν τον τρόπο ζωής αδικούν τα παιδιά τους.

Και στην Ελλάδα γιορτάζεται ήδη από το 1993 η παγκόσμια ημέρα οικογένειας. Η πρόθεση είναι μέσω αυτής της γιορτής ανεξάρτητα από την ημέρα του πατέρα και της μητέρας να δοθεί η δέουσα σημασία στην οικογένεια. Καταβάλλονται πολιτικές προσπάθειες να ενισχυθεί η οικογένεια εν τη γενέσει και τα δικαιώματά της, όπως άλλωστε και οι υποχρεώσεις των μελών της οικογένειας, προκειμένου η οικογένεια να λειτουργεί και να δικαιώνεται ο μοναδικός της ρόλος. Ο συνδυασμός δουλειάς και οικογενειακής ζωής αποτελεί ένα ακανθώδες θέμα και οι πατεράδες προσπαθούν να κατανοήσουν εκ νέου τους ρόλους.

Στη Βουλγαρία από την άλλη, πολλοί γονείς απέχουν από την ανατροφή των παιδιών τους, επειδή εργάζονται στο εξωτερικό. Οι γονείς απουσιάζουν ως πρότυπα και έχουν την αίσθηση ότι μπορούν μέσα από τηλεδιασκέψεις να δουν πώς οι παπούδες μεγαλώνουν τα παιδιά τους. Η «Εθνική Στρατηγική για το παιδί 2019-2030» αποσκοπεί στο να ενισχύσει τον ενεργό ρόλο των πατεράδων.

Σύμφωνα με μια αυστριακή μελέτη (από την Marketagent.com του 2015, 1.209 συμμετέχουσες οικογένειες) ο συνδυασμός δουλειάς και οικογενειακής ζωής αποτελεί και εδώ ένα «μεγάλο θέμα-από την οπτική γωνία των γονέων υπάρχει εμφανώς ανάγκη αναπλήρωσης των ελλείψεων». Μόνο 14.2% των ερωτώμενων πιστεύει ότι συνδυάζει μάλλον καλά την οικογένεια με τη δουλειά. Επ' αυτού φαίνεται ότι η «Χάρτα για τον συνδυασμό οικογένειας και δουλειάς» που μεταξύ άλλων εξέδωσε το Ομοσπονδιακό Υπουργείο για την Οικονομία, την Οικογένεια και την Νεολαία, δεν άλλαξε πολλά.

2.2 Η «ψηφιακή» ανατροφή στην οικογένεια

Σύμφωνα με μια έρευνα του Ομοσπονδιακού Κέντρου για την Εκπαίδευση στην Υγεία στη Γερμανία όλο και περισσότεροι νέοι (έφηβοι) κινδυνεύουν να αναπτύξουν εξάρτηση από το ίντερνετ. Εξ αυτών συχνότερα πλήττονται τα κορίτσια από τα αγόρια. Μέσω της Ημέρας Ασφαλούς Διαδικτύου που διοργανώνει το Ομοσπονδιακό Κέντρο για την Εκπαίδευση στην Υγεία, οι γονείς ενημερώνονται για το πώς να υποστηρίξουν καλύτερα τα παιδιά τους στην επαφή τους με το διαδίκτυο. Το ομοσπονδιακό υπουργείο νεότητας προσφέρει ακόμα στους γονείς συμβουλευτική μέσα από πολυάριθμες πρωτοβουλίες, όπως για παράδειγμα „Schau Hin! Was Dein Kind mit Medien macht.“ («Δες εκεί, τι κάνει το παιδί σου στα Μέσα»). Αυτή η δράση ενημερώνει τους γονείς για τον χειρισμό των μέσων με τρόπο φιλικό προς το παιδί και προσφέρει τη δυνατότητα μιας live συνομιλίας, κατά την οποία οι γονείς μπορούν να θέτουν ερωτήματα σε συμβούλους για τη διαχείριση των Μέσων. (<https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/kinder-und-jugend/medienkompetenz/medienkompetenz-staerken/75350>, 2.02.2020).

Σύμφωνα με μια αυστριακή μελέτη «οι Λιλιπούτσιοι και τα ψηφιακά Μέσα» το 72% των παιδιών από 0 έως 6 ετών χρησιμοποιεί ήδη το ίντερνετ. Το πιο σύνηθες είναι να παρακολουθούν ίντερνετ, να ακούν μουσική ή να παίζουν παιχνίδια. Μάλιστα το 22% κάτω των έξι ετών διαθέτουν ήδη τη δική τους συσκευή. Αυτό οδηγεί σε συγκρούσεις εντός της οικογένειας, όταν πρόκειται να περιοριστεί ο χρόνος χρήσης της. Αυτό επιβεβαιώνουν 18% των συμμετεχόντων γονέων, όπως και το ίδιο ποσοστό των παιδιών λυπούνται που οι γονείς τους αφιερώνουν πολύ χρόνο στα ψηφιακά μέσα. Το γεγονός ότι έως τώρα 37 εκατομμύρια φωτογραφίες και βίντεο από παιδιά στην Αυστρία έχουν δημοσιευτεί στο διαδίκτυο αποδεικνύει την αναγκαιότητα για προγράμματα περαιτέρω επιμόρφωσης των γονέων.

(<https://www.saferinternet.at/news-detail/neue-studie-72-prozent-der-0-bis-6-jaehrigen-im-internet/>, 10.02.2020).

Στην Ισπανία οι ενδεδειγμένοι σύμφωνα με τους κανόνες χρόνοι χρήσης των Μέσων τηρούνται περισσότερο απ'ότι στις υπόλοιπες χώρες ΕΕ. Σύμφωνα με τον Süß, αυτό ανάγεται έντονα οικογενειοκεντρική κουλτούρα της Ισπανίας. Παρά που οι Ισπανοί, όσον αφορά τις ψηφιακές δεξιότητες, μάλλον έχουν ανάγκη ενημέρωσης και μόλις από το 2012 σύμφωνα με μια δημοσκόπηση διαθέταν απλώς επαρκείς γνώσεις σχετικά με το διαδίκτυο, οι γονείς γνωρίζουν πολύ καλά τους κινδύνους του διαδικτύου (https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0719-367X2014000200001, 3.03.2020).

Σύμφωνα με μια έρευνα του βουλγαρικού Κέντρου για το ασφαλές Ίντερνετ τα παιδιά περνούν περίπου τον μισό ελεύθερο χρόνο τους στο ίντερνετ. Με αυτό τον τρόπο προκύπτει στη Βουλγαρία προ πάντων η πολύ πρώιμη σεξουαλική αφύπνιση των παιδιών και οι σεξουαλικές παρενοχλήσεις. Τα περισσότερα παιδιά δεν διαθέτουν τις απαιτούμενες δεξιότητες ώστε να αναγνωρίζουν τους κινδύνους του διεθνούς διαδικτύου. Έτσι συστήνεται στους γονείς να συζητούν περισσότερο με τα παιδιά τους για τους κινδύνους και τις ευκαιρίες που απορρέουν από το διαδίκτυο, όπως και να αναπτύξουν μηχανισμούς αυτοελέγχου. Τα παιδιά στη Βουλγαρία ανήκουν στην ομάδα παιδιών της Ευρώπης με τον πιο χαμηλό βαθμό γονεϊκού ελέγχου στο εικονικό δίκτυο.

(https://www.safenet.bg/images/sampleddata/files/BulgarianNationalResearch2016_Summary_BG_Slides.pdf, 2.02.2020).

Στα σχολεία θεσπίστηκε μάθημα σχετικό με την καλλιέργεια ψηφιακών δεξιοτήτων μόλις τη σχολική χρονιά 2018-19. (<https://nmd.bg/utchtelite-mogat-da-polzvat-gotovi-resursi-po-mediyna-gramotnost/>, 1.02.2020).

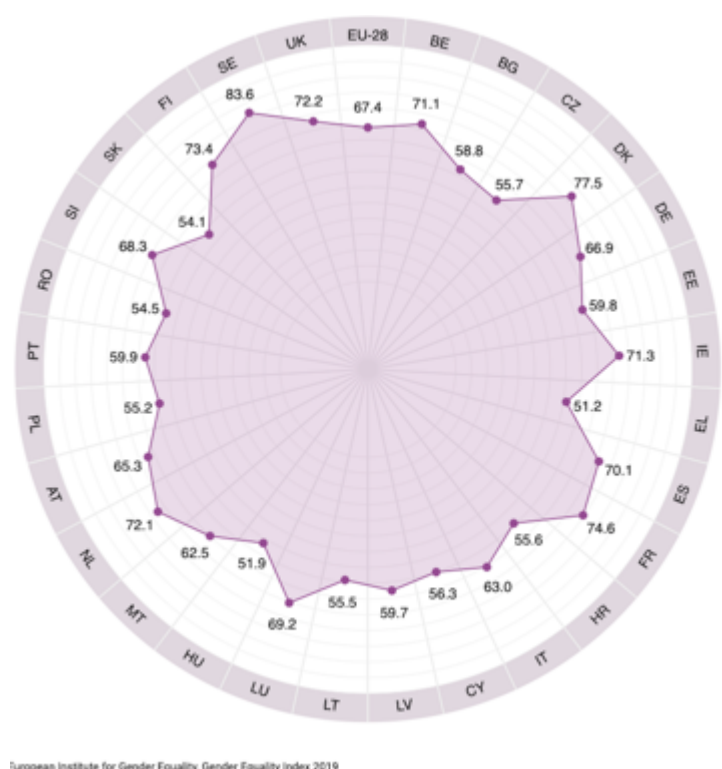
Το Πανεπιστήμιο Αθηνών συντόνισε μια έρευνα το 2012 σχετικά με τη συμπεριφορά των νέων στο ίντερνετ, από την οποία προκύπτει ότι περίπου 11% των εφήβων παρουσιάζουν μια μεγάλη πιθανότητα να αναπτύξουν εξάρτηση από το ίντερνετ και έχουν μεγαλύτερη εμπειρία από διαδικτυακό εκφοβισμό απ'ότι οι συνομήλικοί τους σε άλλες χώρες. Εδώ χρειάζονται προγράμματα για γονείς, ώστε αυτοί να μπορούν να αναγνωρίζουν την απώλεια ελέγχου των εφήβων στη χρήση

του ίντερνετ και να λαμβάνουν στοχευμένα μέτρα (https://www.unimedizin-mainz.de/fileadmin/kliniken/verhalten/Dokumente/EU_NET_ADB_Broschuere_final.pdf, 12.01.2020).

2.3 Η ισότητα του άνδρα και της γυναίκας στην οικογένεια

Η οικιακή ισότητα είναι το πρώτο βήμα για να επιτευχθεί η επιθυμητή ισότητα στην οικογένεια. Το σπίτι είναι ο πρώτος μικρόκοσμος, ο πρώτος κοινωνικός πυρήνας που γνωρίζουμε και στον οποίο εμείς επιμορφωνόμαστε. Όταν μαθαίνουμε στα παιδιά μας παρομοίως ότι οι οικογενειακές υποχρεώσεις είναι ευθύνη όλων, τότε μπορούμε όλοι να πετύχουμε να μπορούμε να ζούμε σε μια πιο ισότιμη κοινωνία, τόσο στον οικογενειακό πυρήνα όσο και γενικότερα. Πρέπει να ξεκινήσουμε να εσωτερικεύουμε ένα πιο δίκαιο σύστημα αξιών και πεποιθήσεων, στο οποίο να σεβόμαστε την ατομικότητα αλλά να αναγνωρίζουμε και την ισότητα.

Πρόοδος στην ισότητα των φύλων εντός της ΕΕ

Με το ποσοστό ισότητας στο 67,4% η ΕΕ έχει ακόμα πολύ περιθώριο βελτίωσης. Αν και η ΕΕ στην πορεία προς την ισότητα των δύο φύλων έχει κάνει πρόοδο, οι εξελίξεις μεταξύ των κρατών- μελών είναι ανομοιογενείς. Η Σουηδία (83,6) και η Δανία (77,5%) είναι πέρα για πέρα οι κοινωνίες που διακρίνονται για τη μεγαλύτερη ισότητα των φύλων. Η Ελλάδα (51,2%) και η Ουγγαρία (51,9%) έχουν ακόμα πολύ δρόμο μπροστά τους να διανύσουν.

Με αυξανόμενο αριθμό οικογενειών με διπλό εισόδημα και μονογονεϊκών νοικοκυριών μεγαλώνει και αλλάζει η ανάγκη για υπηρεσίες φύλαξης των παιδιών και για δίκαιο μοίρασμα των δουλειών στο σπίτι. Στην ΕΕ το 58% των μη επαγγελματιών φροντιστών παιδιών είναι γυναίκες. Συνολικά το 56% των γυναικών σε σχέση με το 51% των ανδρών συμμετέχουν πολλάκις την εβδομάδα στη φροντίδα ή την ανατροφή των παιδιών

τους. Οι γυναίκες αφιερώνουν κατά μέσο όρο 5 ώρες και 59 λεπτά στο νοικοκυριό. Στον αντίποδα αυτού, οι άνδρες αφιερώνουν 2 ώρες και 20 λεπτά, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, σε αυτή την κατηγορία δραστηριοτήτων

Η ενσωμάτωση των γυναικών στην αγορά εργασίας δεν συνοδεύτηκε με την απαραίτητη κοινωνική αλλαγή. Η κοινωνία συνεχίζει να λειτουργεί έτσι, λες και η γυναίκα εξακολουθεί να είναι αφιερωμένη στη φροντίδα του σπιτιού και της οικογένειας, παραβλέποντας το γεγονός ότι εκείνη οφείλει να καταβάλει επιπλέον πολλή προσπάθεια για να εναρμονίζει οικογένεια και δουλειά. Η κοινωνία συνεχίζει να μοιράζει ρόλους σύμφωνα με το φύλο. Οι γυναίκες παραμένουν υπεύθυνες για την οικογένεια, οι άνδρες στην ουσία είναι επιφορτισμένοι με την ευθύνη της εργασίας, της δημόσιας και κοινωνικής ζωής.

Αυτό είναι πιο έντονο στις χώρες με τον χαμηλότερο δείκτη ισότητας των φύλων, όπου και απαιτείται μεγαλύτερη κοινωνική αλλαγή.

2.4 Η σχέση με τα χρήματα

Στην Αυστρία τα παιδιά και οι έφηβοι λαμβάνουν συνεχώς λιγότερο χαρτζιλίκι. Το 2014 26% των παιδιών δεν έπαιρνε καθόλου χαρτζιλίκι, τη δεδομένη στιγμή το ποσοστό έχει φτάσει στο 32%. Ταυτόχρονα, μειώθηκε το ποσοστό εκείνων των παιδιών, που λαμβάνουν τακτικά χαρτζιλίκι, από 44% σε 37%. Οι γονείς στην Αυστρία τοποθετούνται όλο και περισσότερο υπέρ του «χαρτζιλικιού όταν υπάρχει ανάγκη», καθώς σε αυτή την κατηγορία σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια μια άνοδος από 18% σε 23% (Έρευνα της Direktbank ING). Σε αυτή την έρευνα, σημαντικές θεωρούνται οι ανοικτές συζητήσεις με τους εφήβους για τα χρήματα. Αυτό θεωρούν τα 2/3 των ερωτώμενων γονέων. Το ένα τρίτο των γονέων θεωρεί ότι η ευθύνη είναι του σχολείου και προσδοκά από αυτό να δώσει οικονομική παιδεία στα παιδιά. Πόσο σημαντικό είναι να συζητάμε με τα παιδιά το ζήτημα των χρημάτων δείχνει μια από κοινού επισκόπηση της Ένωσης Τραπεζών και της Bewag PSK μεταξύ νέων ενηλίκων, ηλικίας 18 έως 29 ετών. Σύμφωνα με αυτήν, τα τρίτα τέταρτα των ερωτώμενων έμαθαν πώς να διαχειρίζονται τα χρήματα από τους γονείς τους. Δείχνει, λοιπόν, ότι γονείς με οικονομικά προβλήματα τείνουν να μιλούν λιγότερο γι'αυτά.

Στη Γερμανία 26% των ζευγαριών τσακώνονται για οικονομικά ζητήματα. Με τη γέννηση του πρώτου παιδιού φεύγει συνήθως ο ένας μισθός (κατά κανόνα της γυναίκας), οπότε μπορούν να δημιουργηθούν αισθήματα εξάρτησης. Τα γονικά επιδόματα απαλύνουν κάπως αυτή την ανισορροπία. Είναι, ωστόσο, λίγο ή ο ένας/μία δεν κερδίζει τίποτα, θα έπρεπε άρα να λαμβάνει από τον άλλον έναν μισθό- για την εργασία του στην ανατροφή και το νοικοκυριό. Υπάρχουν δύο σχήματα: το ατομικό και το συλλογικό. Το συλλογικό ιδεώδες: το ζευγάρι βλέπει τον εαυτό του ως μια ενότητα, στην οποία και οι δύο συνεισφέρουν. Μοιράζονται τα χρήματα της σχέσης, έχουν κοινό λογαριασμό, ο καθένας αναλαμβάνει οικονομική ευθύνη.

Ατομικό ιδεώδες: εδώ ο καθένας έχει έναν λογαριασμό, κοινά έξοδα συχνά διαχωρίζονται. Αντικείμενα, που έχουν αγοραστεί για το νοικοκυριό, παραμένουν τις περισσότερες φορές περιουσία εκείνου ή εκείνης που τα είχε πληρώσει. Είναι δύσκολο όταν συνυπάρχουν ένας ατομικιστής με έναν κολλεκτιβιστή.

Στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια το μέσο μηνιαίο εισόδημα της οικογένειας έχει μειωθεί από 1.509,38 ευρώ (το 2013) σε 1.414,09 ευρώ (το 2017). Από αυτά τα περισσότερα χρήματα ξοδεύονται σε τρόφιμα (289,04 ευρώ), για στέγη (198,75 ευρώ) και για το αυτοκίνητο, για παράδειγμα δημόσια έξοδα ταξιδιού αντιστοιχούν σε 182,31 ευρώ. Μια στις δύο οικογένειες ζει σε ένα σπίτι με τρία δωμάτια (τρεις χώρους), (τρεις χώρους, μπάνιο και κουζίνα) από 61 έως και 100 τετραγωνικά μέτρα. Δυστυχώς το επίπεδο ζωής όλων των οικογενειών δεν είναι ίσο. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ υπήρχαν οικογένειες με προβλήματα στο σπίτι (20,2%) μούχλα στους τοίχους, σπασμένους σωλήνες νερού, κατεστραμμένα δάπεδα ή παράθυρα με διαρροή. Η οικονομική κρίση ταυτόχρονα αύξησε τον αριθμό των ατόμων που εξαρτώνται από την οικογένειά τους.

Το επίπεδο ζωής στη Βουλγαρία επί της ουσίας δεν είναι υψηλό. Οπότε η επαφή με τα χρήματα είναι ανάλογη. Η οικογένεια και τα ζευγάρια παίρνουν έναν κεντρικό ρόλο στη ζωή. Τα χρήματα κατά κανόνα έρχονται σε ένα κοινό ταμείο. Τα παιδιά λαμβάνουν χαρτζιλίκι από την α' τάξη. Το επίπεδο της οικονομικής παιδείας είναι συχνά ανεπαρκές. Το πιο έντονο κομμάτι του προβλήματος: η έλλειψη οικονομικής κουλτούρας εξελίσσεται σε ένα διογκούμενο πρόβλημα, που δεν είναι μόνον βουλγαρικό. Κατά μέσο όρο μόνο 52% των Ευρωπαίων πολιτών έχουν γνώσεις οικονομικών (σύμφωνα με στοιχεία της Financial Literacy around the World). Στη Βουλγαρία το αντίστοιχο ποσοστό είναι 35%. Τα παιδιά στο σχολείο συλλέγουν ακαδημαϊκές γνώσεις σε διάφορα αντικείμενα αλλά προσπερνούν ένα σημαντικό κεφάλαιο με μακροπρόθεσμες επιπτώσεις- πώς να διαχειρίζεται κανείς υπεύθυνα τα χρήματά του. Ιδρύματα, ΜΚΟ, χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, τράπεζες, πάροχοι κινητής τηλεφωνίας και ασφαλιστικοί οργανισμοί καταπνάνονται με διάφορα πρότζεκτς ανεξάρτητα από το σχολείο πρωτίστως με αυτά τα προβλήματα, μέσω μαθημάτων, εκπαιδευτικών παιχνιδιών, εργαστηρίων ή θεάτρου.

Στην Ισπανία στις οικογένειες που δουλεύει μόνον ο ένας γονέας το περιβάλλον είναι λίγο διαφορετικό και το ζήτημα της «επαφής με τα χρήματα» ρυθμίζεται αμοιβαία από τα ζευγάρια. Παλαιότερα το πρόσωπο που εργαζόταν ήταν ο πατέρας, έφερνε τα χρήματα στην οικογένεια και η μητέρα ήταν για την ανατροφή των παιδιών υπεύθυνη. Σήμερα αυτοί οι ρόλοι έχουν εξισορροπιστεί και σε όλο και περισσότερες οικογένειες και οι δύο γονείς εργάζονται με πλήρες ωράριο.

2.5 Η επικοινωνία και η κουλτούρα της σύγκρουσης

Σύμφωνα με τον «Ατλαντα των Συγκρούσεων 2019» οι Γερμανοί φιλονικούν, αν κριθεί απαραίτητο, ακόμα και μπροστά στο δικαστήριο, για να υπερασπιστούν τη

θέση τους. Εντός της οικογένειας, οι λόγοι τσακωμού ποικίλλουν, 38% αφορούν θέματα της οικογένειας. Το 16% των ζευγαριών καταλήγουν να τσακώνονται λόγω διαφορετικών απόψεων σχετικά με την ανατροφή των παιδιών. Ο πιο συνηθισμένος λόγος τριβών μεταξύ γονέων και εφήβων σχετίζεται με τον χρόνο που αφιερώνουν στον υπολογιστή. Ενώ το κατεξοχήν θέμα τσακωμού μεταξύ γονέων και παιδιών είναι το φαγητό.

Από το 2000 ισχύει στη Γερμανία απαγόρευση χρήσης βίας στην ανατροφή των παιδιών, στην Αυστρία πάλι αυτό έχει τεθεί σε ισχύ ήδη από το 1989. Από μια μελέτη του Ομοσπονδιακού Υπουργείου για την Οικογένεια και τη Νεολαία το μέσο ανατροφής, που οι Αυστριακοί ως επί το πλείστον χρησιμοποιούν, είναι η στέρηση της απόλαυσης. Σύμφωνα με μια έρευνα της Statista του 2016 παιδιά και γονείς τσακώνονται για το θέμα «καθαριότητα και τάξη», αν και αυτός ο τσακωμός ξεκινάει κυρίως από τις μαμάδες, σε ποσοστό 19%, ενώ από τους πατεράδες μόλις με 4.2%.

Η Βουλγαρική Ορθόδοξη Εκκλησία τοποθετήθηκε το 2019 ενάντια σε μια σχεδιαζόμενη νομοθετική αλλαγή, να απαγορευθεί δηλαδή στους γονείς η χρήση βίας προς τα παιδιά. Ο πατέρας αντιμετωπίζεται ακόμα όπως παλιά ως η «κεφαλή της οικογένειας», ωστόσο πολύ συχνά οι άνδρες απαιτούν από τις γυναίκες τους να επιλύουν τα σημαντικότερα ζητήματα ανατροφής. Τα πιο έντονα προβλήματα επικοινωνίας στις οικογένειες εντοπίζονται στη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Επ' αυτού 15% των ερωτώμενων μαθητών και μαθητριών δήλωσαν ότι θα είχαν ήδη κάποιον εκφοβίσει διαδικτυακά, 3% το κάνει αυτό σε εβδομαδιαία βάση, 29% δεν έχει διηγηθεί σε κανέναν, ότι έχει πέσει θύμα εκφοβισμού.

Σύμφωνα με την πλατφόρμα ανταλλαγής «[sprachmarkt.de](https://www.sprachenmarkt.de/fileadmin/sprachenmarkt/interk_Vorbereitung_images/Interkulturelle_Besonderheiten_fuer_Spanien.pdf)» (https://www.sprachenmarkt.de/fileadmin/sprachenmarkt/interk_Vorbereitung_images/Interkulturelle_Besonderheiten_fuer_Spanien.pdf) οι Ισπανοί προσπαθούν έμμεσα και κρυπτογραφημένα να δώσουν ή να λάβουν πληροφορίες, μιλούν εξ αρχής με υπεκφυγές. Η κριτική εκφράζεται μάλλον έμμεσα και ο καθένας παίρνει τον χρόνο του για να δομήσει τον προσωπικό του τρόπο επικοινωνίας. Οικογένεια, κύκλος φίλων και διαπροσωπικές σχέσεις χαίρουν μεγάλης αξίας στην Ισπανία. Η Ισπανία είναι μια χώρα όπου επικρατεί η ζωντάνια και η κοινωνικότητα. Έτσι ώρες ώρες οι άνθρωποι συγκρούονται βίαια και συναισθηματικά.

Η κουλτούρα επικοινωνίας στην Ελλάδα εμφορείται από πάθος και πατριωτισμό, που εκλαμβάνονται συχνά ως υπεροψία και μη ανεκτικότητα. Οι συζητήσεις λαμβάνουν χώρα σε καφέ και περιβάλλοντα εκτός σπιτιού. Η οικονομική κρίση επηρέασε έντονα τα προβλήματα εντός της οικογένειας. Έτσι, το 25% των γονέων ηλικίας 50 έως 64 ετών στηρίζουν οικονομικά τα παιδιά τους (21% των γονιών ηλικίας 65 έως 80 ετών). Το 27% των νέων δηλώνει ότι οι καβγάδες και οι εντάσεις εντός της οικογένειας αυξήθηκαν λόγω της οικονομικής κρίσης. Αξιοπρόσεκτο είναι ότι 43% των νέων αντιλαμβάνονται τον πατέρα τους ως αδιάφορο, ο οποίος

γνωρίζει ελάχιστα για τους φίλους τους, 39,4% τι κάνουν στον ελεύθερο χρόνο τους και 39,7% τι κάνουν με τα χρήματά τους. (Ινστιτούτο για την ψυχική υγεία, ΕΠΙΠΥ).

2.6 Η ανατροφή

Στη Γερμανία η ανατροφή των παιδιών είναι για περίπου το ένα τέταρτο των οικογενειών θέμα τσακωμού. (Δημοσκόπηση της statista του 2019). Η σχέση των συντρόφων και των γονιών- παιδιού έχει αλλάξει πολύ τα τελευταία χρόνια: η παραδοσιακή πατριαρχική δομή ισχύος αντικαταστάθηκε από το νοικοκυριό της διαπραγματεύσεως, όπου όχι μόνον η γυναίκα αλλά και τα παιδιά έχουν δικαίωμα να λένε τη γνώμη τους. Σήμερα επικρατεί το δημοκρατικό στυλ διαπαιδαγώγησης, σύμφωνα με το οποίο πλησιάζει κανείς τα παιδιά με αγάπη και κατανόηση και παράλληλα τους δείχνει κανόνες και αξίες. Παράλληλα παρατηρούνται αυξημένες προσδοκίες στη σχέση γονέα- παιδιού. Πολλοί γονείς επιβαρύνονται από αυτές τις αυξανόμενες απαιτήσεις και ενδυναμώνεται μέσα τους η αίσθηση ότι κάνουν κάτι λάθος στην ανατροφή του παιδιού τους, όπως ότι δεν πληρούν τα στάνταρ της ανατροφής.

Και στην Αυστρία επικρατεί το «συνειδητά/ρεαλιστικά» και το «πολύ ανακλαστικό/ παιδοκεντρικό» στυλ ανατροφής, με το οποίο το 80% των γονέων να θέλουν έτσι να μεγαλώσουν τα παιδιά τους. (statista 2019). Με αυτό συμπεραίνει κανείς ότι μέσα από τον καθορισμό στόχων ενός υψηλά ανακλαστικού στυλ ανατροφής, που προϋποθέτει πολλή επικοινωνία μεταξύ των γονέων, μπορεί να προκληθεί μια ανάλογη πίεση, όπως στη Γερμανία, που συνοδεύεται με την αίσθηση ότι κάνει κανείς κάτι λάθος στην ανατροφή. Ενόψει και της ψηφιακής ανατροφής πολλοί γονείς νιώθουν επιβάρυνση.

Στην Ισπανία, όπου στην πλειονότητα των οικογενειών εργάζονται με πλήρες ωράριο και οι δύο γονείς, προσπαθούν επίσης οι γονείς, να δομήσουν μια καλή ανατροφή για τα παιδιά τους και να τους δώσουν πολλή προσοχή στον χρόνο που περνούν μαζί. Ακόμα οι μητέρες εδώ αναλαμβάνουν μεγάλο μέρος από τις καθημερινές ευθύνες της ανατροφής και φροντίζουν τα παιδιά, όταν εκείνα είναι άρρωστα.

Και στην Ελλάδα οι πατεράδες παλεύουν για μια νέα κατανόηση των ρόλων και προσπαθούν να αλλάξουν παλαιά στερεότυπα. Ταυτόχρονα, η οικογενειακή συνοχή είναι σταθερά ενταγμένη στην κοινωνία και οι στενές σχέσεις μεταξύ των διαφορετικών γενεών είναι πολύ ισχυρές.

Η ευθύνη ανατροφής πολλών γενεών είναι επίσης ένα θέμα στη Βουλγαρία, όπου πολλά παιδιά ανατρέφονται από τους παππούδες, επειδή οι γονείς εργάζονται στο εξωτερικό. Μεταξύ των παιδιών διογκώνεται το αίσθημα της μοναξιάς, ειδικά λόγω των ελλιπούς εμπειρίας των παππούδων με τα νέα Μέσα συχνά δημιουργούνται προβλήματα στην ανατροφή, στον τομέα αυτό. Και εδώ πρέπει να αλλάξει ο ρόλος

των πατεράδων στην ανατροφή των παιδιών. «Για την ταυτότητα των αγοριών και την εμπιστοσύνη των κοριτσιών είναι ο ρόλος του ανδρικού κύρους ιδιαίτερα σημαντικός» λέει ο Mladen Vladimirov, ένα Βούλγαρος ψυχολόγος.

3. Συμπεράσματα

Όπως είχε υποθεθεί, έχουν πράγματι πολλοί γονείς στην Ευρώπη παρόμοια θέματα, που τους προκαλούν ανησυχία ή προβλήματα. Η όλο και μεγαλύτερη παρουσία των γυναικών στον εργασιακό στίβο δεν έχει ακόμα προκαλέσει τις απαιτούμενες κοινωνικές αλλαγές, η κοινωνία συνεχίζει σε όλες τις χώρες να μοιράζει τους ρόλους ανά φύλο. Αυτοί οι στερεοτυπικοί ρόλοι επιδρούν σε διάφορους τομείς της οικογενειακής ζωής: στην εναρμόνιση της δουλειάς με την οικογένεια όπως π.χ. στην ανατροφή. Μια ιδιαίτερη πτυχή εν προκειμένω ότι στη Βουλγαρία συχνά την ευθύνη της ανατροφής αναλαμβάνουν οι παππούδες, καθώς οι γονείς εργάζονται στο εξωτερικό.

Ανασφάλεια κυριαρχεί στις οικογένειες των χωρών, οι οποίες εξετάστηκαν, και στα θέματα της ψηφιακής ανατροφής και οικονομικής παιδείας. Εδώ φαίνεται σημαντικό οι γονείς να ξεκαθαρίσουν τον ρόλο τους ως πρότυπα των παιδιών και να εντάσσουν στην ανατροφή ζητήματα οικονομικά.

Το να συγκρίνεις την κουλτούρα της επικοινωνίας και των συγκρούσεων στις διάφορες χώρες είναι δύσκολο δεδομένων των αυστηρών πλαισίων του πρότζεκτ. Θα ήταν ωραίο, σε ένα επόμενο πρόγραμμα, να αφιερώσουμε περισσότερο χρόνο και να τα συζητήσουμε στην διαπροσωπική μας επικοινωνία.

Από την εμπειρία μας στη συμβουλευτική γνωρίζουμε ότι πολλοί γονείς νιώθουν ανακουφισμένοι όταν διαπιστώνουν ότι δεν είναι μόνοι με τα προβλήματά τους. Μέσω του προγράμματος Europarents («Ευρω-γονέων») δεν επωφελούνται μόνον οι μεμονωμένες οργανώσεις της κοινοπραξίας από τη διεύρυνση των γνώσεων μέσω της επικοινωνίας, αλλά και οι οικογένειες, που θα εμπλακούν, μπορεί να αποκομίσουν το αίσθημα ότι και άλλοι άνθρωποι στην Ευρώπη έχουν παρόμοια ζωή και προβλήματα με εκείνους, το αίσθημα δηλαδή του ευρωπαϊκού «ανήκειν».

Το σχέδιο αυτό χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η παρούσα δημοσίευση (ανακοίνωση) δεσμεύει μόνο τον συντάκτη της και η Επιτροπή δεν ευθύνεται για τυχόν χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.